

30.9.2020

OKV/109/31/2020

OKV/109/31/2020-OKV-1

ASIA Poissa olevalle vastaajalle tuomittu rangaistus ja tuomion julistaminen

ASIAN VIREILLETULO

Hovioikeuden presidentti on 5.12.2019 ilmoittanut oikeuskanslerille, että käräjäoikeus oli 27.8.2019 asiassa R 19/316 antamallaan tuomiolla nro 19/124701 tuominnut vastaajan liian ankaraan seuraamukseen.

Hovioikeuden 21.11.2019 syyttäjän asiaa koskeneeseen muutoksenhakuun antamasta lainvoimaisesta päätöksestä nro 19/150730 (R 19/748) ilmenee, että käräjäoikeus oli asiassa kutsunut vastaajan pääkäsittelyyn oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 11 §:ssä säädetyn tavoin uhalla, että asia voidaan hänen poissaolostaan huolimatta ratkaista ja tällöin rangaistukseksi tuomita enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus. Koska käräjäoikeus oli asiassa tuominnut vastaajan neljän kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen, oli asiassa hovioikeuden mukaan tapahtunut sellainen oikeudenkäyntivirhe, jonka vuoksi asia oli palautettava käräjäoikeuteen.

SELVITYS

Asian ratkaissut käräjätuomari on antanut asiasta selvityksensä ja käräjäoikeuden laamanni lausunnon.

RATKAISU

Arviointi

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan vastaajaa ei voida tuomita rangaistukseen, ellei häntä ole henkilökohtaisesti kuultu tai häntä ole edustanut oikeudenkäyntiasiamies pääkäsittelyssä. Luvun 11 §:n 1 momentin mukaan sen estämättä, mitä 3 §:ssä säädetään, asia voidaan tutkia ja ratkaista vastaajan poissaolosta huolimatta, jos hänen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole tarpeen ja hänet on sellaisella uhalla kutsuttu tuomioistuimeen. Tällöin voidaan tuomita rikesakko, sakkorangaistus tai enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus ja enintään 10 000 euron suuruinen menettämisseuraamus. Edelleen luvun 12 §:n mukaan sen estämättä, mitä 3 §:ssä säädetään, asia voidaan tutkia ja ratkaista vastaajan suostumuksella hänen poissaolostaan huolimatta, jos hänet on sellaisella uhalla kutsuttu tuomioistuimeen ja hänen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole

tarpeen. Rangaistukseksi ei tällöin voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin yhdeksän kuukautta vankeutta.

Hovioikeuden ilmoituksen liitteenä olevista käräjäoikeuden tuomiosta ja hovioikeuden päätöksestä ilmenee, että käräjäoikeus oli asiassa kutsunut vastaajan pääkäsittelyyn uhalla, että asia voidaan hänen poissaolostaan huolimatta ratkaista ja tällöin rangaistukseksi tuomita enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus, ja että käräjäoikeus oli tuominnut vastaajan neljän kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen. Edellä selostetussa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 12 §:ssä tarkoitettua vastaajan suostumusta ei asiassa ollut hankittu.

Käräjätuomari on ilmoittanut selvityksessään, että punnittuaan asiassa poissaolokäsittelyn edellytykset hän oli huomannut syyttäjän seuraamuskannanoton olevan neljä kuukautta vankeutta. Käräjätuomari oli harkinnut, että mikäli vastaaja tuomittaisiin syytteen mukaisesti, olisi riittävä seuraamus enintään kolme kuukautta vankeutta.

Vastaaja tai hänen avustajansa ei ollut osallistunut asian pääkäsittelyyn, jossa käräjätuomarin ilmoittaman mukaan oli ollut paikalla ainoastaan hän, käräjäsihteeri ja syyttäjä. Haastehakemuksessa oli syyttäjän seuraamuskannanottona ollut edellä kerrotuin tavoin neljä kuukautta vankeutta. Käräjätuomari oli ilmoittamansa mukaan julistanut tuomion ”syytteen mukaisesti”, vaikka hänen tarkoituksensa oli ollut tuomita vastaaja kolmen kuukauden vankeusrangaistukseen. Havaittuaan myöhemmin päivällä julistaneensa tuomion tarkoitustaan vastaamattomalla tavalla käräjätuomari oli tiedustellut asian syyttäjältä, onnistuisiko virheen korjaaminen, mikä ei syyttäjälle ollut käynyt. Syyttäjä oli ilmoittanut tyytymättömyyttä tuomioon ja valittanut siitä.

Käräjätuomari oli tuomion läheteessä ilmoittanut vastaajalle, että hänet oli tuomittu neljän kuukauden vankeusrangaistukseen, vaikka hänet oli haastettu istutuskäsittelyyn uhalla, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta ja tällöin tuomita enintään kolme kuukautta vankeutta. Läheteessä oli lisäksi kerrottu syyttäjän ilmoittaneen mainitun menettelyvirheen vuoksi tyytymättömyyttä. Käräjätuomari oli kertomansa mukaan keskustellut asiasta myös vastaajan avustajan kanssa.

Käräjätuomari on ilmoittanut, että asiassa ”oli kysymys julistetun ja kirjoitetun seuraamuksen ristiriidasta” ja että hän pyrkii olemaan jatkossa tarkempi.

Käräjäoikeuden laamanni on todennut lausuntonaan, että kysymyksessä on inhimillinen virhe.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:ssä tuomarilta edellytetään virkatoimissaan huolellisuutta.

Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan rikosasian pääkäsittelystä poissa olleen vastaajan ankarampaan seuraamukseen kuin mihin hänet oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan olisi voitu tuomita ja mihin hänet haasteessa oli ilmoitettu poissa olevana voitavan tuomita. Kyseisenlainen virhe kohdistuu tuomarin tehtävien ydinalueelle ja vaarantaa olennaisesti vastaajan oikeusturvaa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 7 §:n 1 momentissa on säädetty, että jollei tuomion julistaminen kokonaisuudessaan ole tarpeen, tuomiosta on sitä julistettaessa ilmoitettava sen perustelut ja tuomiolauselma. Asianosaisten siihen suostuessa perustelut voidaan tällöin ilmoittaa ainoastaan pääpiirteittäin.

Tuomion julistamisella laissa edellytetyin tavoin myös silloin, kun asian vastaaja tai yleisöä ei ole paikalla, olisi merkitystä tuomarin itsekontrollin kannalta. Nähdäkseni tapauksessa tuomiolauselman ilmoittaminen lain edellyttämin tavoin yksilöidysti olisi ollut omiaan estämään tapahtunutta virhettä, jossa vastaajalle tuomitun vankeusrangaistuksen kesto on vastoin tuomarin tarkoitusta määrittynyt syyttäjän seuraamuskannanotosta haastehakemuksessa.

Johtopäätös ja toimenpide

Käräjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan ankarampaan seuraamukseen kuin mihin hänet asiassa olisi poissa olevana voitu tuomita ja mitä vastaajalle oli haasteessa ilmoitettu.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aiheutta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun säännöksen nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menettelystään.

Lisäksi käräjätuomari on selvityksessään asiasta kertomansa mukaan julistanut tuomion ”syytteen mukaisesti” ilmoittamatta yksilöidysti tuomiolauselman sisältöä. Saatan käräjätuomarin tietoon edellä esittämäni käsityksen tuomiolauselman yksilöidyn julistamisen merkityksestä tuomarin itsekontrollin kannalta.

Pyydän saattamaan päätökseni käräjätuomarin tietoon.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneelle hovioikeuden presidentille.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Petri Martikainen